

СТ А Н О В И Щ Е

От: *доц. д-р Борис Петров Попиванов, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Философски факултет, Катедра „Политология“*

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен **„доктор“** по *Професионално направление 3.3. Политически науки* в УНСС.

Автор на дисертационния труд: *Елеонора Милчова Ушатова-Калинова*
Тема на дисертационния труд: *„Ролята на омбудсмана в развитието на гражданското общество в България – гражданско участие“*

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 1722/04.07.2023 г. на Заместник-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за дисертанта

Дисертантът се е обучавал по докторска програма към *Катедра Политология/ Факултет Международна икономика и политика* на УНСС по *научна специалност Политология*. Обучението е осъществено в *свободна форма*.

2. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд е в обем 171 стандартни страници, отделно от които има 3 приложения. Структуриран е в увод, три основни глави, заключение и използвана литература. Отговаря на формалните изисквания за такъв тип научен текст.

Работата е посветена на отношението на институцията на националния омбудсман в България към стимулирането на гражданското участие. Актуалността на тази тематика е несъмнена. Тя е добре

подчертана от авторката с интерпретацията на ниското доверие в институциите, партиите и политическата система изобщо като риск за ерозия на демокрацията, предполагащ търсене на нови канали за стимулиране на гражданска активизация. Целта, задачите, обектът, предметът и основната теза на работата (развита в две хипотези) са ясно дефинирани. Авторката уместно посочва, че в литературата доминират предимно правни анализи на институцията на омбудсмана. В този смисъл разработването на политологични подходи само по себе си запълва съществуващ дефицит. Библиографията съдържа 77 източника, от които около две трети са академични. Прави впечатление относително ограниченото позоваване на чуждоезични изследвания върху историята и сравнителната динамика на институцията, особено на по-съвременни такива.

3. Оценка на получените научни и научно-приложни резултати

Изследването е проведено през няколко фази.

Първо, в хода на кабинетното проучване са изяснени работните понятия за гражданско общество, гражданско участие, граждански движения и неправителствени организации. От специално значение тук е акцентът върху връзката между демокрация и участие, изразена чрез предпочитанието към т.нар. делиберативна демокрация.

Второ, формулирани са задачите и функциите на институцията омбудсман, генерално и след това с фокус върху България. С оглед на намерението да се оцени интензитетът на взаимодействието на омбудсмана с гражданското общество, авторката уместно се е насочила към контент-анализ на годишните доклади на омбудсмана. Важна роля играе добре аргументираното наблюдение за ефикасността на омбудсмана като посредник по време на кризи.

Трето, осъществено е емпирично проучване по метода на полуструктурираните (дълбочинни) интервюта, с чиято помощ е осветена персоналната рефлексия на ключови участници в процеса – както от страна на институцията, така и на гражданския сектор – върху очертаните в предходната глава тенденции на взаимодействие.

Обосновани са заключенията, че омбудсманът се очертава като ефективен посредник, но заедно с това (все още) недостатъчно функционален катализатор на гражданска активност.

4. Оценка на научните и научно-приложни приноси

До голяма степен, макар и с известни уговорки, приемам самооценката на авторските приноси, посочена в края на автореферата. Все пак мисля, че приносите, особено тези с научен характер, биха могли да бъдат допълнително конкретизирани. Вторият споменат принос, за необходимостта от координация и взаимодействие между омбудсман и граждански организации, е пределно общ, и като цяло логично следващ от самия замисъл на институцията омбудсман.

Бих добавил като неотбелязан принос оригиналната рефлексия на авторката върху мястото на омбудсмана в съвременния политически процес през призмата на понятието на Розанвалон „контрадемокрация“.

5. Оценка на публикациите по дисертацията

Докторантката има по темата 3 научни публикации. И трите са посветени на (различни аспекти от) проблематиката на дисертационния труд и показват, че основните изводи от изследването са популяризирани сред българската политологична общност. В същата посока следва да се отчетат и участията на докторантката в научни форуми.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът е изготвен според изискванията, в български оригинал и английски превод, и коректно възпроизвежда основните моменти и изводите на дисертационния труд.

7. Критични бележки, препоръки и въпроси

Като всяко изследване, и този дисертационен момент съдържа спорни или дискуссионни моменти. Маркирам накратко основното в моя прочит.

Струва ми се, че теоретично-концептуалната рамка е пренаситена. Работата съдържа прекалено обстоен обзор на теорията за гражданското общество от Платон насам, която не е необходима. Също така натежават теоретизации и типологии на гражданските движения, които по-късно не са операционализирани за целите на изследването, и контрастират на изложението за неправителствените организации, което следва нормативно-позитивистка логика и е почти лишено от теоретичен фундамент. По различен начин подобна забележка може да се отпрати към някои от наблюденията за гражданското общество в България. Подробно поднесенят Индекс за устойчивост на НПО би следвало да бъде по-ясно

контекстуализиран чрез връзката омбудсман-участие, а не толкова разгледан сам по себе си.

Може да се спори върху прокараното разделение между гражданско и политическо участие. Съществуват немалко известни изследвания, които използват двата термина взаимозаменяемо, както и други, според които политическото участие обхваща всички форми на въздействие върху правенето и прилагането на политиката (включително референдуми, петиции и прочее), докато гражданското участие се свежда преимуществено до доброволна дейност в името на благо на общността.

Интерес представлява позицията на авторката по отношение на тезата за надпартиен авторитет на институцията омбудсман в България, изразена от респонденти в хода на емпиричното проучване. Сякаш се получава парадокс. Начело на институцията винаги са стояли фигури с партиен произход (трима от тях бивши популярни депутати от конкретни партии, а четвъртият бивш министър също от квотата на конкретна партия). Независимо от това, създава се впечатлението, че институцията е успяла досега да избегне обвиненията в партийно овладяване и политически пристрастия, които често са били отправяни и към президента, и към Конституционния съд, и към различните институции в системата на съдебната власт. Основанията за това твърдение биха могли да се коментират по-широко.

8. Заключение

Въз основа на приведените по-горе съображения ще гласувам „за“ присъждане на образователната и научна степен „доктор“ по специалност Политология, професионално направление 3.3. Политически науки, на г-жа Елеонора Милчова Ушатова-Калинова.

Подпис: .....

09.10.2023 г., София

OPINION

By: *Assoc. Prof. Boris Popivanov, PhD., Sofia University “St. Kliment Ohridski”, Faculty of Philosophy, Department of Political Science*

Regarding: dissertation thesis for awarding the educational and scientific degree “doctor” in Scientific Direction 3.3. Political Sciences in UNWE

Author of the dissertation thesis: *Eleonora Milchova Ushatova-Kalinova*
Topic of the dissertation thesis: *“The role of the ombudsman in the development of civil society in Bulgaria – civic participation”*

Reason for presenting the opinion: membership in the scientific jury for the defense of the dissertation thesis according to Order No 1722/ 04.07.2023 of the UNWE Vice-Rector on R&D

9. Information about the PhD candidate

The PhD candidate has graduated from a doctoral program at the UNWE Department of Political Science/ Faculty of International Economics and Politics, on scientific specialty of Political Science. The education was carried out in a free form.

10. General characteristics of the submitted dissertation

The dissertation has 171 standard pages, apart from which there are 3 appendices. It is structured in an introduction, three main chapters, a conclusion and references. The formal requirements for this type of scientific text are met.

The work is devoted to the relationship of the institution of national ombudsman in Bulgaria to the stimulation of civil participation. The relevance of this topic is undoubted. It is well emphasized by the author through the interpretation of low trust in institutions, parties and the political system in general as a risk for the erosion of democracy, implying a search for new channels to stimulate civil activism. The goal, tasks, object, subject and main

thesis of the work (developed in two hypotheses) are clearly defined. The author aptly points out that the literature is mostly dominated by legal analyzes of the institution of ombudsman. In this sense, the development of political science approaches in itself fills an existing deficit. The bibliography contains 77 sources, of which about two-thirds are academic. The relatively limited reference to foreign language studies on the history and comparative dynamics of the institution, particularly to more contemporary ones, is to be noted.

11. Evaluation of the obtained scientific and scientific-applied results

The research was conducted in several phases.

First, in the course of the desk research, the working concepts of civil society, civil participation, civil movements and non-governmental organizations were clarified. Of particular importance here is the emphasis on the relationship between democracy and participation, expressed through the preference for the so-called deliberative democracy.

Secondly, the tasks and functions of the ombudsman institution are formulated, in general and then with a focus on Bulgaria. In view of the intention to assess the intensity of the ombudsman's interaction with civil society, the author appropriately focused on a content analysis of the ombudsman's annual reports. An important role is played by the well-reasoned observation about the efficiency of the ombudsman as a mediator in times of crisis.

Third, an empirical study was carried out using the method of semi-structured (in-depth) interviews, with the help of which the personal reflection of key participants in the process - both from the institution and the civil sector - was illuminated on the trends of interaction outlined in the previous chapter.

The conclusions are substantiated that the ombudsman emerges as an effective intermediary, but at the same time (yet) an insufficiently functional catalyst of civil activity.

12. Evaluation of the scientific and scientific-applied contributions

To a large extent, albeit with certain caveats, I accept the self-evaluation of author contributions given at the end of the abstract. However, I think that the contributions, especially those of a scientific nature, could be further fleshed out. The second mentioned contribution, about the need for coordination and interaction between the ombudsman and civil organizations, is extremely general, and in principle follows logically from the very design of the ombudsman institution.

I would add as an unmarked contribution the author's original reflection on the place of the ombudsman in the contemporary political process through the prism of Rosanvallon's notion of "counter-democracy".

13.Evaluation of the publications on the dissertation

The PhD candidate has 3 scientific publications on the topic. All three are devoted to (different aspects of) the issues of the dissertation and show that the main conclusions of the research have been popularized among the Bulgarian political science community. In the same direction, the participation of the PhD candidate in scientific forums should also be taken into account.

14.Evaluation of the abstract

The abstract is prepared according to the requirements, in Bulgarian original and English translation, and correctly reproduces the main points and conclusions of the dissertation.

15.Critical remarks, recommendations and questions

Like any research, this dissertation also contains points of controversy or debate. I briefly highlight the main points in my reading.

It seems to me that the theoretical-conceptual framework is overextended. The work offers an overly extensive overview of the theory of civil society from Plato onwards, which is unnecessary. Theorizations and typologies of civil movements also weigh on, which were later not operationalized for the purposes of the study, and contrast the account of NGOs, which follows a normative-positivist logic and is almost devoid of theoretical foundation. In a different way, a similar remark can be addressed to some of the observations about the civil society in Bulgaria. The detailed Civil Society Sustainability Index should be more clearly contextualized through the ombudsman-participation nexus, and not so much considered on its own.

The dichotomy drawn between civic and political participation is debatable. There are some well-known studies that use the two terms interchangeably, as well as others that state that political participation encompasses all forms of influencing policy-making and policy implementation (including referenda, petitions, etc.), while civic participation is primarily reduced to voluntary activity for the good of the community.

Of interest is the author's position regarding the thesis of supra-party authority of the ombudsman institution in Bulgaria, expressed by some

respondents in the course of the empirical study. It is like a paradox. The institution has always been headed by figures of party background (three of them former popular MPs from specific parties, and the fourth former minister also from the quota of a specific party). Nevertheless, it appears that the institution has so far managed to avoid accusations of partisanship and political bias that have often been leveled at the President, the Constitutional Court, and the various institutions of the judiciary. The grounds for this claim could be further commented upon.

16. Conclusion

Based on the above considerations, I will vote “for” awarding the educational and scientific degree "doctor" in the specialty Political Science, professional direction 3.3. Political Sciences, to Mrs. Eleonora Milchova Ushatova-Kalinova.

Signature: .....

09.10.2023, Sofia